

מדוע התשמט משה רבינו מנוסח ההגדה?

עיינ ב"ההגדה-החסידיית למבוגרים"

ובפרט שבהגדת הרמב"ם שאינו גורס כלל קטעים אלו [של ר' יוסי הגלילי, ר' אליעזר ור' עקיבא] - הרי בהגדתו אינו מוזכר אפילו פעם אחת

וזהביאור בזה:

בהקדם שאלה דומה שמעלה הרמב"ם אודות אחד מעיקרי-האמונה שהשמיטה התורה ולא הזכירתו כלל

אגרות הרמב"ם - אגרת תחיית המתים

והשאלה השנית היות התורה בלתי זוכרת זאת הפנה כלל לא ברמיזה ואף כי בביאור. ואם אי אפשר מבלתי שיאמר שיש בתורה רמיזות לזאת הפנה ויאמרו הדברים ההם אשר זכרום באמרם מנין לתחית המתים מן התורה תכליתה אומר שיאמר שהם רמזים נסתרים וכל שכן בהיות החכמים החולקים בהם. ותהיה זאת השאלה השנית למה לא זכר את זה בגלוי ובביאור שלא יסבול פירוש אבל נזכר לפי דברי החושב כמו שירצה שישתתר לאמר דבר וירצה לסתמו...

ותשובתו

...וכאשר רצה השם יתעלה לתת תורה לבני אדם לפרסם בהם מצותו ודתו ואזהרתו על ידי הנביאים בכל העולם כמו שאמר ולמען ספר שמי בכל הארץ.

ספר במדבר פרק כ

(טז) וּנְצַעַק אֶל יְדוּד וַיִּשְׁמַע קִלְנוּ וַיִּשְׁלַח מִלֶּאֱדָם וַיִּצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּקֶדֶשׁ עִיר קָצָה גְבוּלָךְ:

רש"י על במדבר פרק כ פסוק טז

מלאך - זה משה מלאך שהנביאים קרואים מלאכים ואו' (ד"ה לו) ויהיו מלעזבים במלאכי האלהים:

הא למדת!

שאין התורה חוששת להבלטת חלקו של משה בגאולה.

ומו"ש: "לא על יד מלאך וכו" - זהו רק "בלילה הזה" במכת בכורות אבל שאר המכות היו אמנם ע"י משה.

תשובת האדמו"ר מבעלז צוקלרדה"ה

השאלה שלא מתחילה...

הגדה של פסח - נוסח ההגדה

רבי יוסי הגלילי אומר, מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות. במצרים מה הוא אומר, ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלהים היא. ועל הים מה הוא אומר, וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ידוד במצרים ויראו העם את ידוד ויאמינו בידוד ובמשה עבדו. כמה לקו באצבע עשר מכות. אומר מעתה, במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות:

בס, איזכור אחד ו"שולי" - לא יפתור את התמיהה...

התמיהה-הגדולה:

הייתכן שמשה רבינו שליח הגאולה אינו מוזכר כלל וכלל בכל הסיפור של יציאת מצרים בהגדה של פסח ?

הגדה של פסח - נוסח ההגדה

וַיִּצְאָנוּ יְדוּד מִמִּצְרַיִם, לֹא עַל יְדֵי מִלְאָךְ וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ. אֲלֵא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ. שְׁנֵאמַר, וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְגו'...

הרי שישנה מגמה להדגיש את פעולת הקב"ה ולשלוט כל "שוחבות" של בן-אנוש ה"שליח" [שלא יבואו להאילולו חלילה]...

בס, לפי גישה זו יקשה:

ספר שמות פרק ג

(י) וְעַתָּה לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל פְּרַעֲה וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: (יב) וַיֹּאמֶר ... וְזֶה לְךָ הָאוֹת בִּי אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה:

ספר דברים פרק לד

(יא) לְכֹל הָאֲתַת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר שְׁלַחוּ [את משה] יְדוּד לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם ... (יב) וְלֹכַל הַיָּד הַחֲזָקָה וְלֹכַל הַמוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל: [משה עשה!]

רש"י שם

ולכל המורא הגדול - נסים וגבורות שבמדבר הגדול והנורא:

חידש המופתים הגדולים הכתובים בכל התורה עד שהתאמת בהם נבואת הנביאים וחדוש העולם. כי המופת האמתי ראיה ברורה על חדוש העולם כאשר בארנו במורה הנבוכים, ולא הוציאם מעניני העולם הזה בגמול ובעונש ומהענין אשר הוא בטבע והוא השאר הנפש או הכרתה כמו שזכרנו ר"ל העולם הבא וכתר. ולא נכנס לזולת זה מענין התחיה והתמיד הענין כן עד שנתחזקו אלו הפנות והתאמתו בהמשך הדורות ולא נשאר ספק בנבואות הנביאים ובחדוש המופתים/ ואחרי כן ספרו לנו הנביאים מה שהודיעם (ה) יתעלה מענין תחית המתים והיה קל לקבל...

תמצית דבריו: ישנן "שתי-רמות" בתורה: "למתחילים" ו"למתקדמים"!

פעם שניה – שמצינו עיקרון זה

רמב"ם יד החוקה - הלכות תשובה פרק י (א) אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה או כדי שאזכה לחיי העולם הבא ואפרוש מן העבירות שהזהירה תורה מהן כדי שאנצל מן הקללות הכתובות בתורה או כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא אין ראוי לעבוד את ה' על הדרך הזה שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה:

(ב) העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה אלא עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבא בגללה ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל

חכם זוכה לה והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה

והיא המעלה שזונו בה הקב"ה על ידי משה שנאמר ואהבת את ה' אלהיך ובזמן שיאהוב אדם את ה' אהבה הראויה מיד יעשה כל המצות מאהבה:

וכן היו גדולי החכמים מצוים לנבוי תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב וכו' אלא מפני שהוא הרב ראוי לשמשו כלומר עבדו מאהבה:

מסקנא:

- עבודה "לשמה": יהדות-בוגרת
- ע"מ לקבל פרס: יהדות-תינוקית
- והכח ל"שמה" – הוא על ידי "משה"

ופעם שלישית – שמצינו עיקרון זה:

רמב"ם יד החוקה - הלכות חמץ ומצה פרק ז

(ב) מצוה להודיע לבנים ואפילו לא שאלו שנאמר והגדת לבנך לפי דעתו של בן אביו מלמדו כיצד?

1. אם היה קטן או טיפש אומר לו בני כולנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצרים ובלילה הזה פדה אותנו הקב"ה ויוציאנו לחירות.

2. ואם היה הבן גדול וחכם מודיעו מה שאירע לנו במצרים ונסים שנעשו לנו ע"י משה רבינו הכל לפי דעתו של בן.

וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח כיצד?

3. מתחיל ומספר שבתחלה היו אבותינו בימי תרח ומלפניו כופרים וטועין אחר ההבל ורודפין אחר ע"ז ומסיים בדת האמת שקרבנו המקום לו והבדילנו מן התועים וקרבנו ליחודו

4. וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים וכל הרעה שגמלנו ומסיים בנסים ונפלאות שנעשו לנו ובחירותנו...

תמצית דבריו:

נוסח ההגדה הכתוב מיועד לכל המון-העם

הגדה ל"תינוקים":

חירות משיעבוד פיזי

[ע"י הקב"ה ומשה הוא רק השליח...]

אבל הסיפור בעל-פה ל"גדול וחכם"

הגדה ל"מבוגרים":

חירות מאלילות

ע"י משה רבנו ש"מושה" אותנו

מאלילות לאמונה טהורה

ולאֵלֵינוּ יֵשׁ לְהַבְלִיט אֶת מִרְכִּזֵּיתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ !

וצ"ל: מדוע דווקא משה הוא [אדרבא] שולל אלילות?

רמב"ם יד החוקה - הלכות עבודת כוכבים פרק א כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן [=אבל לא טיפשו...] והתחיל לחשוב ביום ובלילה והיה תמיה היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג...

רועה
נשמה דאצילות – זדע אדם
[אלוקות בפשיטות – ראייה]

צאן
נשמות דבייע – זדע בהמה
[אלוקות בהתחדשות – שמיעה]

ועל כן בנוסח שלנו מוזכר "משה-רבינו"
דווקא בהקשר
ל"על הי"ם לקו 50 מכות.
[בגימטריא: נו"ן שע"ב]
בדרש פסוק:
"**וירא ישראל**....ויאמינו בה'
ובמשה עבדו"

עבודה זרה:
"**ממוצע המפסיק**"
רבי"י הוא:
"**ממוצע-המחברי**"

כשם שמצינו ברמב"ם שלימבוגרים בגיל
יש להבליט את פרבזיותו של משה רבנו
כך ניתן להסיק
שלאחר התפתחות החסידות
הדורות האחרונים התבגרו ד"ים
ודי' להחביא את משה רבנו...

מאז ישיד משה ורבי ישראל

אפשר לחלץ אותנו מהתפיסה החושית להכרת האמת-המופשטת

מה שלא הצליחו לחולל תשע מכות-מופלאות
הצליחה לחולל ההתקשרות ל'רבי'...
מה שלא הצליחו לחולל תשע מכות-מופלאות
הצליחה לחולל ההתקשרות ל'רבי'...

עקרונות "הרועה והצאן":

ספר התניא - חלק ראשון - פרק מב
...ונקרא רעיא מהימנא דהיינו שממשיך בחי'
הדעת לכללות ישראל לידע את ה' כל אחד
כפי השגת נשמתו ושרשה למעלה ויניקתה
משרש נשמת משרע"ה המושרשת בדעת
העליון שבי"ס דאצילות המיוחדות במאצילן
ב"ה שהוא ודעתו אחד והוא המדע כו'.

ועוד זאת יתר על כן בכל דור ודור יורדין
ניצוצין מנשמת משרע"ה ומתלבשין בגוף
ונפש של חכמי הדור עיני העדה ללמד דעת
את העם ולידע גדולת ה' ולעבדו בלב ונפש כי
העבודה שבלב היא לפי הדעת ///

אך עיקר הדעת אינה הידיעה לבדה שידעו
גדולת ה' מפי סופרים ומפי ספרים אלא
העיקר הוא להעמיק דעתו בגדולת ה' ולתקוע
מחשבתו בה) בחוזק ואומץ הלב והמוח עד
שתהא מחשבתו מקושרת בה) בקשר אמיץ
וחזק כמו שהיא מקושרת בדבר גשמי
שרואה בעיני בשר ומעמיק בו מחשבתו
כנודע שדעת הוא לשון התקשרות כמו והאדם
ידע וגוי' וכח זה ומדה זו לקשר דעתו בה) יש
בכל נפש מבית ישראל ביניקתה מנשמת
משרע"ה רק מאחר שנתלבשה הנפש בגוף
צריכה ליגיעה רבה ועצומה כפולה ומכופלת.

עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבוננתו
הנכונה וידע שיש שם אלוה אחד והוא מנהיג
הגלגל והוא ברא הכל ובן ארבעים שנה הכיר
אברהם את בוראו כיון שהכיר וידע התחיל להשיב
תשובות על בני אור כשדים ולערוך דין עמהם
ולומר שאין זו דרך האמת שאתם הולכים בה ...

כיון שגבר עליהם בראיותיו בקש המלך להורגו
ונעשה לו נס ויצא לחרן והתחיל לעמוד ולקרוא
בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה
אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד

עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית
אברהם ושתל בלבם העיקר הגדול הזה וחבר בו
ספרים והודיעו ליצחק בנו וישב יצחק מלמד
ומזהיר ויצחק הודיע ליצחק

ומינהו ללמד וישב מלמד ומחזיק כל הנלוים אליו
ויעקב אבינו למד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו
ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור
מצות אברהם וצוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי
ממונה אחר ממונה כדי שלא תשכח הלמוד ...

עד שארכו הימים לישראל במצרים וחזרו ללמוד
מעשיהן ולעבוד כוכבים כמותן חוץ משבת לוי
שעמד במצות אבות ומעולם לא עבד שבת לוי
עבודת כוכבים

וכמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר
וחזרין בני יעקב לטעות העולם ותעיותן ומאהבת
ה' אותנו ומשמרו את השבועה לאברהם אבינו
עשה משה רבינו רבן של כל הנביאים ושלחו !

הא למדת

שדווקא באמצעות "משה רבנו" [רבי"]